

**STUDIA IBERICA
et
AMERICANA**

*Journal of Iberian and Latin American Literary
and Cultural Studies*

Year 2 – Dec. 2015
Ebook/Monograph, 2

**CATALAN DIACHRONIC
AND
CORPUS LINGUISTICS:
FOUR NEW APPROACHES**

Eds.

Antonio Cortijo-Ocaña
University of California, Santa Barbara

Enric Mallorquí-Ruscalleda
California State University-Fullerton

Fullerton, California (United States of America)

ISSN: 2327-4751
eISSN: 2327-476X

**STUDIA IBERICA
et
AMERICANA**

*Journal of Iberian and Latin American Literary
and Cultural Studies*

EXECUTIVE EDITOR

Enric Mallorquí-Ruscalleda
California State University-Fullerton
ISIC-IVITRA- University of Alicante

EDITORS

Antonio Cortijo Ocaña
University of California-Santa Barbara
ISIC-IVITRA- University of Alicante

Jean Lauand
Center for Medieval Studies of the University of São Paulo
ISIC-IVITRA-University of Alicante

Vicent Martines
Higher Cooperative Research Institute (IVITRA)
ISIC-IVITRA- University of Alicante

EDITORIAL BOARD FROM CALIFORNIA STATE UNIVERSITY-FULLERTON

Eric Carbajal
Reyes Fidalgo von Schmidt
James Hussar
Juan R. Ishikawa
Sandra Pérez
André Zampaulo

EDITORIAL BOARD FROM OTHER UNIVERSITIES

Nadia Altschul
Johns Hopkins University

Vincent Barletta
Stanford University

Fernando Bayón
Universidad de Deusto

Marina S. Brownlee
Princeton University

Debra Ann Castillo
Cornell University

Matilde Conde Salazar
Consejo Superior de Investigaciones Científicas

Justo Cuño Bonito
El Colegio de América
Pablo de Olavide University

Raquel Chang Rodríguez
The Graduate Center- CUNY

Trevor J. Dadson
Queen Mary, University of London
Fellow of the British Academy

Luis Fernández Cifuentes
Harvard University

Jean Dangler
Tulane University

Cecilia Enjuto Rancel
University of Oregon

Ruth Fine
Hebrew University of Jerusalem

Dian Fox
Brandeis University

Barbara Fuchs
University of California, Los Angeles

Dominic Keown
Cambridge University

Jorge Garcia López
Universitat de Girona

Ruth Hill
Vanderbilt University

Ignacio López-Calvo
University of California, Merced

Ángel G. Loureiro
Princeton University

Mar Martínez-Góngora
Virginia Commonwealth University

Gonzalo Navajas
University of California, Irvine

Robert Patrick Newcomb
University of California, Davis

Xosé M. Núñez Seixas
Ludwig Maximilians University Munich

Fernando Operé
University of Virginia

Yuri Porras
Texas State University-San Marcos

Hans-Ingo Radatz
Bamberg University

Joan Ramon Resina
Stanford University

Elena del Río Parra
Georgia State University

Rosabel Roig-Vila
University of Alicante

Connie Scarborough
Texas Tech University

Jesús Torrecilla
University of California, Los Angeles

Ronald E. Surtz
Princeton University

José Luis Villacañas Berlanga
Complutense University of Madrid

Studia Iberica et Americana (*SIBA*) is a peer-reviewed journal hosted by the Department of Modern Languages and Literatures at California State University-Fullerton. It is published annually (January) in print and digital formats. Founded in 2014 by Professor Enric Mallorquí-Ruscalleda, *SIBA* emerged from the international consortium formed by the following universities: California State University-Fullerton, Center for Medieval Studies-University of São Paulo, University of Girona, Prometeo/ISIC-IVITRA/University of Alicante, the Seu Universitària de la Nucia (Alicante), and Pablo de Olavide University.

SIBA seeks to publish high-quality scholarly articles which may contribute to the advancement of Iberian and Latin American studies, including the Caribbean, while fostering the articulation of new and innovative approaches in these and related fields. It welcomes work in any period from the Middle Ages to the twenty-first century and in any of the linguistic and cultural manifestations encompassed by the aforementioned domains. Submissions may be in English, Spanish, Portuguese, Galician, and Catalan.

Manuscripts should be in MS Word format, submitted electronically as an email attachment to our email address: emallorq@fullerton.edu. We also welcome:

- Both books for review or unsolicited reviews. In the case of books for review, please send them to:

Studia Iberica et Americana c/o Dr Enric Mallorquí-Ruscalleda
Dept Modern Languages & Literatures
800 N State College Blvd H-820A
California State University, Fullerton
Fullerton, CA 92831-3599
USA

- Monographs dealing with any of the areas/periods covered by *SIBA*.

- Proposals for volumes of collected essays. In this case, abstract, title and name of the collaborators should be sent, along with a short general abstract.

SIBA employs double blind reviewing, where both the referee and author remain anonymous throughout the process.

© *Studia Iberica et Americana*
Dept Modern Languages & Literatures
800 N State College Blvd H-820A
California State University, Fullerton
Fullerton, CA 92831-3599 USA

Front Cover, graphic design, electronic edition, layout, and proofreading and copy-editing: Enric Mallorquí-Ruscalleda.

ISSN: 2327-4751
eISSN: 2327-476

Year 2 – Dec. 2015
Ebook/Monograph, 2

TABLE OF CONTENTS

INTRODUCTION

ANTONIO CORTIJO OCAÑA & ENRIC MALLORQUÍ-RUSCALLEDA
Catalan Diachronic and Corpus Linguistics: Four New Approaches.....1

CONTRIBUTIONS

CATERINA MARTÍNEZ MARTÍNEZ
Gramaticalització, canvi semàntic i intersubjectivació: un acostament a l'evolució del connector emperò parentètic en català antic.....3

JAUME PONS CONCA
Estructura semàntica i gramaticalització del verb “posar” durant el segle XV.....18

JOSEP VICENT GARCIA SEBASTIÀ
El pronom locatiu en les construccions de temps transcorregut amb “haver”: una panoràmica del fenomen.....30

JORDI MANUEL ANTOLÍ MARTÍNEZ
Evidencialitat i cortesia. El verb català “témer” del segle XV a l'actualitat.....47

JAUME PONS CONCA
Estructura semàntica i gramaticalització del verb posar durant el segle XV

In:
ANTONIO CORTIJO OCAÑA & ENRIC MALLORQUÍ-RUSCALLEDA, Eds.
Catalan Diachronic and Corpus Linguistics

Studia Iberica et Americana
Year 2 – Dec. 2015 Ebook/Monograph, 2

ISSN: 2327-4751
eISSN: 2327-476X

Recibido: 23 de mayo de 2015
Aceptado: 4 de julio de 2015

ESTRUCTURA SEMÀNTICA I GRAMATICALITZACIÓ DEL VERB *POSAR* DURANT EL SEGLE XV¹

JAUME PONS CONCA
Universitat d'Alacant, ISIC-IVITRA

Abstract: this paper offers an approach to the verb *posar*. Attention is paid to the meanings that it had in the fifteenth century, which are organized around semantic fields. Likewise, the verification of its frequency ultimately seeks to shed light on the research that deals with the semantic evolution of this verb in parallel to that of another two semantically very close markers, namely: *metre* and *ficar*. Furthermore, our paper identifies the specific cognitive mechanisms which have facilitated Semantic Change (SC) and describes the most important grammaticalization processes –documented in the same aforesaid period. The study is supported on the exploitation of the *Corpus Informatitzat Multilingüe de Textos Antics i Contemporanis* (CIMTAC) [Multilingual Computerized Corpus of Old and Contemporary Texts], from which our examples were extracted.

Keywords: semantic change, grammaticalization, corpus linguistics

Resum: en aquest article fem una aproximació al verb *posar*. Anàlitzem els significats que té al segle XV i els organitzem al voltant de nuclis semàntics. Així mateix, en comprovem la freqüència amb la intenció futura de fer llum en la investigació de l'evolució semàntica d'aquest verb en paral·lel amb les d'uns altres dos semànticament molt propers, *metre* i *ficar*. A més a més, destriem quins mecanismes cognitius han possibilitat el Canvi Semàntic (CS) i exposem els principals processos de gramaticalització que documentem en aquest mateix període. L'estudi es basa en l'explotació del Corpus Informatitzat Multilingüe de Textos Antics i Contemporanis (CIMTAC),² de què s'han extret els exemples.

Mots clau: canvi semàntic, gramaticalització, lingüística de corpus

¹ Aquest estudi ha estat desenvolupat al si de l'Institut Superior d'Investigació Cooperativa IVITRA [ISIC-IVITRA] de la Generalitat Valenciana (Programa de la Generalitat Valenciana per a la Constitució i Acreditació d'Instituts Superiors d'Investigació Cooperativa d'Excel·lència [Ref. ISIC/012/042]), i en el marc dels projectes de recerca següents: «Gramàtica del Català Modern (1601-1834)» (MINECO, Ref. FFI2012-37103); «Constitució d'un corpus textual per a una gramàtica del català modern (Gem)» (IEC [PT 2012-S04-MARTINES]); Digicotracam (Programa PROMETEU per a Grups d'Investigació en I+D d'Excel·lència, Generalitat Valenciana [Ref.: PROMETEOII-2014-018], finançat per FEDER de la UE; i el «Grup d'Investigació en Tecnologia Educativa en Història de la Cultura, Diacronia lingüística i Traducció» (Universitat d'Alacant [Ref. GITE-09009-UA]). Ha estat possible gràcies a la concessió d'una ajuda per a la contractació de personal docent investigador en formació de caràcter predoctoral (ACIF/2015/335) del programa VALi+d de la Generalitat Valenciana per a la realització de la tesi doctoral: *el canvi lexicosemàntic: una aproximació diacrònica d'acord amb la semàntica i la lexicologia cognitives*. Vull expressar el meu agraïment cap a tots aquells que han contribuït en la realització d'aquest article. Especialment a Josep Martines, director de la tesi doctoral indicada, i a Vicent Martines, director de l'ISIC-IVITRA, dins el qual s'insereix aquesta recerca. També a Jordi Antolí, Josep Vicent Garcia, Caterina Martines, Elena Sánchez i Javier Blanquer per compartir els seus coneixements.

² Corpus desenvolupat en la matriu de l'ISIC-IVITRA. Martines & Sánchez n'expliquen el funcionament i les diverses aplicacions que fins ara ha tingut.

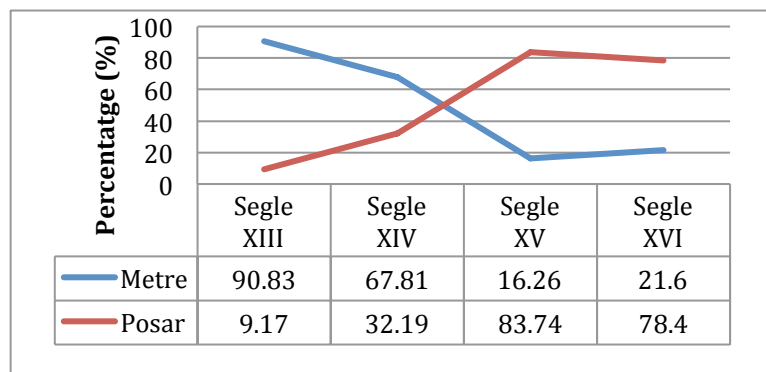
Recibido: 23 de mayo de 2015

Aceptado: 4 de julio de 2015

1. INTRODUCCIÓ

El significat més prominent del verb *posar* en català contemporani és ‘fer estar una cosa o algú en una nova posició’ (*DDLC*). Aquest valor semàntic era compartit durant l’edat mitjana amb un altre verb semànticament molt proper, *metre*, que en el segle XV, a l’inrevés que la major part de les llengües romàniques, va començar a experimentar una davallada, que hem representat a la Taula 1.

En aquest mateix període, a més a més, comprovem que *posar* amplia els seus significats i experimenta diversos processos de gramaticalització. És per això que, amb la intenció futura de poder fer-ne una anàlisi segons enfocaments pragmàtics³ i poder donar resposta al per què del recorregut d’un i d’un altre verb en català, ens plantegem: d’una banda, concretar els valors de *posar* durant el segle XV, (moment d’esplendor de les manifestacions literàries i de molts i molt importants canvis) i organitzar-los en nuclis semàntics prototípics,⁴ i, d’una altra, mostrar els diferents processos de gramaticalització que podem constatar en aquets segle.

Taula 1. Evolució de *metre* i de *posar* en els segles XIII, XIV, XV i XVI

³ Sota l'aixopluc d'una perspectiva en què situem la pragmàtica com a vertader motor del Canvi Semàntic (CS), els conceptes d'intersubjectivació i inferència invitada, dins la Teoria de la Inferència Invitada de Traugott & Dasher ens permetran comprovar com s'inicien els processos de CS i trobar els contextos pont entre els significats prototípics i els nous. La Teoria de la Metàfora i la Metonímia Conceptual i la Teoria de la Integració Conceptual de Fauconnier & Turner (1998, 2002), revisada per Brandt, ens forniran els mecanismes que possibiliten aquest CS. Finalment, la Teoria de la Gramaticalització ens permetrà entendre els processos de fixació de les noves estructures en què participen els tres verbs i establir-ne una relació amb el significat.

⁴ Cf. Geeraerts (1997, 2010) per a estudiar els efectes de prototipicitat que afecten l'organització i modulació dels nuclis semàntics. En català, Martines ha aplicat aquesta teoria en l'estudi de l'evolució semàntica del verb *estimar*.

2. ESTRUCTURA SEMÀNTICA I GRAMATICALITZACIÓ DE *POSAR*

Tot i l'ètim llatí PAUSARE⁵ 'aturar-se, cessar de moure's o d'actuar' (*DCVB*), que actualment només percebem en contexts molt concrets⁶ [1.b] o en derivats com *reposar*, atestem majoritàriament *posar* amb el sentit bàsic adés descrit des dels primers textos escrits en català.⁷ També, però, i encara al segle XV, trobem *posar* amb el valor de 'descansar' o 'pernoctar'⁸ relacionat amb aqueixa idea de repòs:

- 1) a) E après que la batalla ach vensuda, Eustàcio, axí con se·n tornaven sos dos fills, *posaren* en case de Teospita, lur mare (*Eximplis*; 269, 55).
- b) Quant en la roca veuràs / lo pas de la serpent / de la dona sabràs / tot son enteniment. / Hom no sab l'aucell / volant hon se *posarà*, / ni·s sab del jovençell / si bo o mal serà (*Tirant lo Blanch*; 744, 31).
- c) E tota la dita plaça fonch plena de cadafals e ampliada de draps de ras, e per semblant lo carrer Ample [...] e lo carrer de la Deputació fins al palau del bisbe, on lo dit senyor vench *posar* (*Dietari o llibre de Jornades*; 113,9).

Anteriorment trobem exemples de *posar* 'cessar, deixar d'existir un estat de discòrdia, de desordre' (*DCVB*),⁹ que apareix ja en texts del XIV, i que està estretament relacionat amb *posar-se* 'acordar-se, avenir-se amb algú' (*DCVB*):

- d) Un gran sarraý demanà de consell una vegada en Túniç a un cristià religiós si seria peccat *posar* discòrdia entre aquells sarraýns qui regien la dita ciutat. E la rahó per què duptava sí fo aquesta: —Car, dix lo sarraý, los regents les comunitats són comunament, o per la major part, dolents. E, si tots sa acorden, consenten-sa a ffurtar a la comunitat ço que·s volen; e jutgen dels malsfaytors

⁵ (*DLewis*), s. v. PAUSO: 'to halt, cease. pause' per al llatí clàssic. (*DDucange*), s. v. PAUSARE: 'cessare ab abliqua re' per al llatí tardà.

⁶ (*DCVB*), s. v. *posar*: 'aturar-se en un lloc o sobre una cosa un ocell o altre cos volador' / (*DCECH*), s. v. *posar*: 'asentarse en un lugar después de haber volado'.

⁷ Segons el *DCBV* *posar* va adquirir en llatí vulgar els sentits del castellà *poner* (ll. PŌNĒRE). El *DCECH* (s. v. *poner*) assenyala que PŌNĒRE, tant en català com en gal·loromànic ha estat «restringido a la ac. 'poner huevos' y alguna más, sustituyéndolo en general por MITTERE o PAUSARE» (*DCECH*, s. v. *poner*).

⁸ També en castellà *posar* ha sobreviscut amb aquest sentit: «frecuente desde los orígenes. En el Cid aparece ya [...] con las acs. 'pernoctar, cenar y dormir al fin de una jornada', 'acampar', 'tomar posada o albergue'; en Berceo vale 'descansar' [...] Es voz de uso frecuente en todas las épocas, sobre todo en la ac. 'tomar posada, hospedarse'» (*DCECH*, s. v. *posar*).

⁹ Observem que l'expressió *posar discòrdia* ha experimentat una reanàlisi completa. Al segle XIV trobem repetidament *posar discòrdia* 'posar pau', relacionat amb l'original PAUSARE 'aturar-se'.

Recibido: 23 de mayo de 2015

Aceptado: 4 de julio de 2015

axí com se volen; e exalcen qui·s volen e derroquen qui·s volen, mas, si y ha discòrdia entre ells, la hú ha pahor que no fos acusat per l'altre, e per tal cascú se guarda de ffer mal a la comunitat (*Dotzè del Crestià*; 173,5).

Expressions com *posar discòrdia* 'pausar, aturar la discòrdia' en què allò que s'atura és un conflicte entre persones, són, a més a més, els contexts pont que degueren facilitar el pas de *posar* 'cessar, aturar' a *posar* 'acordar',¹⁰ com podem comprovar en les paraules del sarraí d'Eiximenis [1.d]. Allò que s'acorda pot ser un posicionament cognitiu, una idea o un raonament que esdevé comú, amb la qual cosa arribem a *posar* 'establir alguna cosa, doctrina, convenció o pacte' (*DFarauto*), com veiem a [1.e] o [1.f]. Encara més, poder convenir sobre un coneixement comporta convenir sobre els diferents tipus de coneixement, entre els quals hi ha la suposició. És per això que *posar* assoleix el significat de 'suposar'.¹¹ Així, doncs, *posar* 'suposar' és un sentit connectat amb *posar* 'cessar, aturar', i que és ben present en la llengua actual en construccions com *posat cas* (*DIEC2*), o en castellà, *puesto que*, equivalents a 'suposar'. Veiem alguns exemples:

e) Plató volc dir que bo ni cominal / no és delit, mas hac molts enemics: / picurians *posaren*, com inics, / que·l bé de l'hom era en delit carnal. / Mas darrer venc son deixeble mateix / que anul·là vanes opinions, / e del que dix donà evidents raons / i el bon delit de l'àvol dividex (*Poemes*; 107, 267).

f) Alguns són qui en la necessitat trenquen les entràmenes de pietat e misericòrdia, a llur proÿsme no donant-li socors ni ajuda ni sufficient almoynes, [...] Altres qui ·s retenan lo dret de la imposició, ordonada e *posada* per tota la comunitat (*Tractat de confessió*; 101, 3).

Comptat i debatut, *posar* 'aturar-se, cessar de moure's o d'actuar' constitueix, cronològicament, el primer nucli semàntic al voltant del qual s'organitzen valors com els descrits en els exemples anteriors, relacionats amb el sentit original del ll. PAUSARE. L'estructura [N₁ V N₂ ADV₃],¹² que es correspon amb *posar* 'fer estar una cosa en un lloc en què no era', que abraça la majoria dels exemples extrets del CIMTAC, neix d'un canvi semàntic fonamentat en un procés metonímic pel qual es degué focalitzar l'estat de pausa o repòs de la meta o destinació d'allò que es mou:

¹⁰ (*DGodefroy*), s. v. *poser*: 'Accorder, admettre en principe, à titre de supposition'

¹¹ (*DFarauto*), s. v. *posar*: 'Suposar, admetre, concedir'

¹² Prenem com a referència les estructures del Diccionari Descriptiu de la Llengua Catalana (DDLC).

Recibido: 23 de mayo de 2015

Aceptado: 4 de julio de 2015

- 2) a) E aquest, per dar-los-ho a entenent, *posà* aquí davant ells hun bací ab aygua e ab cendra, e si no·l movien l'aygua no s'enterbolie e quan lo movien l'aigua se enterbolie de la cendra (*Sermons*; 7,1).
- b) Ladonchs ell se près a riure fort frescament. Puys, *posant*-me la una mà sobre lo coll, dix : [...] (*Lo Somni*; 188, 6).
- c) Aprés que la dita dona vella fon confessada, se *posàs* al peu del confessor per burlar-lo ab ses males arts (*Tractat de confessió*; 43, 8).

L'exemple [2.a] és el més prototípic: un agent [N₁] desplaça [V] un objecte inanimat [N₂] fins a situar-lo en una nova destinació [ADV₃]. Ara bé, aquest esquema experimenta variacions transcendents en l'evolució semàntica de *posar*, com comprovem en [2.b] ([N₁ VPRON N₂ a/en N₃], 'fer tocar una part del cos amb una superfície'), en què la pertinença de [N₂] i [N₃] a [N₁] exigeix l'aparició del pronom reflexiu. De manera semblant, en [2.c] observem, d'una banda, que l'objecte desplaçat [N₂] no és un objecte inanimat, sinó que, mitjançant una projecció metafòrica, aquest actant és ara un experimentador (animat), i, d'una altra, que aquest experimentador coincideix amb l'agent [N₁], per la qual cosa, novament, és necessària l'estructura pronominal.

El fet de fer variar alguna cosa o algú de lloc pot portar com a conseqüència l'assoliment d'un nou estat. Aquest valor semàntic de *posar* 'estat o variació en l'estat d'algú o d'alguna cosa' sembla que guanya terreny a *metre* i es consolida definitivament en el segle XV. Per exemple, al *Tirant lo Blanch* trobem:

- d) Com los embaxadors hagueren vist los cinch-cents hòmens d'armes ab los cavalls [...], foren *posats* en gran admiració (*Tirant lo Blanch*; 1398, 18).
- e) Se deu considerar, no sens gran causa, per la molta oppressió e necessitat en què *posats* són, com siam certs que ·ls tenim en gran stretura, axí de viandes com de altres coses necessàries a la humanal vida (*Tirant lo Blanch*; 1401, 18).
- f) Fatiga seria de prolixitat enujosa recitar paraules que agreujarien les orelles de la magestat vostra, car sol en yo pensar aquelles la mia ànima n'està alterada, per què suplich a la celsitut vostra no les me faça dir sta nit, car dubte·m fa que no *posàssem* en agonia tots los del vostre imperial palau (*Tirant lo Blanch*; 1409, 5).

En aquest cas la meta o destinació ja no és correspon amb cap espai físic, sinó amb un estat ([N₁ V N₂ ADJ₃]). D'acord amb la classificació de Pérez Saldanya (2604), *posar* 'fer estar una cosa en un lloc en què no era', que és una acció que implica una

Recibido: 23 de mayo de 2015
Aceptado: 4 de julio de 2015

situació dinàmica, puntual i culminativa (assoliment), esdevé *posar* 'estat o variació en l'estat d'algú o d'alguna cosa', que denota una situació estàtica (un estat).¹³ Si en l'esquema de què partíem, en què alguna cosa o algú experimentava un canvi de localització en ser desplaçat d'un origen a una nova destinació, ara, *posar* passa a expressar un canvi d'estat arran la projecció metafòrica d'aquest esquema modificat en què un estat substitueix un lloc:

Figura 1. Projecció de l'esquema de canvi de lloc sobre el de canvi d'estat

A més a més, els estats també apareixen sense haver d'ocupar o substituir el lloc de la destinació, sinó el de l'experimentador [N₂], és a dir, el lloc d'un argument del verb que fins ara, inanimat o no, havia estat una entitat tangible:

g) E *posat* silenci en lo consell, après hun poch spay se levà lo rey de feç e dix tals paraules en semblant stil (*Tirant lo Blanch*; 1401, 13).

Aquesta reorganització dels actants del verb possibilita un nou significat de *posar* 'fer que una qualitat, una activitat anímica o altra cosa immaterial estigui en un subjecte determinat' (DCVB), relacionat amb la idea d'infondre alguna cosa a algú ([N₁ V N₂ en N₃]). L'agent d'aquesta mena de construccions ha de tenir la potestat d'influir decisivament sobre aquell que rep l'acció. És per això que en la majoria dels casos aquest agent està representat per Déu, capaç d'exercir una determinació total sobre les persones:

¹³ Els estats es caracteritzen pel fet que: a) són situacions homogènies que es mantenen estables en períodes limitats o il·limitats de temps; b) estan mancats d'estructura temporal inherent (no presenten fases diferents de desenvolupament), i c) prototípicament, no poden ser controlats per un agent (Pérez Saldanya 2605).

Recibido: 23 de mayo de 2015

Aceptado: 4 de julio de 2015

h) Per millor part, Déu l'enteniment *posa* com a senyor en cascuna persona (*Poemes*; 100, 238).

i) E troben peccat e vici en les perfeccions que Déus ha *posades* en la sua creatura (*Tractat de confessió*; 88,2).

La fixació de la construcció perifràstica $[N_{1i} V_{pron} a V_{inf2i}]$ és un dels processos de gramaticalització més importants que afecten *posar* durant el segle XV. Apareix aïlladament als segles XIII [2.j] i XIV [2.l]:

j) La qual capa *posà* a vendre públicament e fo venuda per ·XVI· sols a·n P. Blanch (*Cocentaina*; 146, 30).

k) Que la policia de Felleas no val res, qui *posa* que tots los hòmens devien ésser iguals en la comunitat Felleas, encara, de Calcedònia, fo lo segon filosoff famós, après lo dit Sòcrates, qui·s *posà* a ordonar ciutats per nova policia contra ço que dit és damunt en diversos lochs (*Dotzè del crestià*; 210, 5).

En [2.j] *posar* no assoleix els significats que detallarem tot seguit, sinó més aïna 'exposar'. De la mateixa manera que es pot exposar, destacar o fer més visible un objecte, també es pot fer amb idees o arguments, fins al punt que *posar* assoleix el significat de 'divulgar o informar una notícia',¹⁴ o, fins i tot, quan aquestes idees o arguments no s'adopten lliurement, imposades ([2.k]).

La construcció perifràstica amb *posar* com a verb lleuger (<posar-se a + infinitiu> té dos valors aspectuals. En primer lloc, el duratiu, en què és determinant la noció de 'canvi d'estat', i que exigeix, en la majoria dels casos, esdeveniments duratius i no culminatius (activitats),¹⁵ així com verbs agentius. És amb aquest valor aspectual que trobem la perífrasis al segle XV:

l) Lo emperador se *posà* a dinar, e la emperadriu e sa filla, e lo capità après de ella. E féu seure als dos cavallers en altra taula ab totes les dones e donzelles (*Tirant lo Blanch*; 546, 18)

m) E aquella nit lo capità Ypòlit féu fer molt bella guayta per la ciutat e féu star molt ben fornida la muralla entorn de la ciutat, que negú, de tota aquella nit, no·s *posà* a dormir per la molta temor que tenien dels moros (*Tirant lo Blanch*; 1378, 25).

¹⁴ Per atényer llibertat e honor vos *posaré* en lo camí del que devem fer (*Tirant lo Blanch*; 588,9).

¹⁵ *Posar-se a + infinitiu* no es combina gairebé mai amb assoliments ni amb situacions de canvi gradual (Gavarró & Laca 2695).

Recibido: 23 de mayo de 2015

Aceptado: 4 de julio de 2015

En segon lloc, l'incoatiu, en què no es focalitza el canvi d'estat, sinó el començament de l'acció.¹⁶ Amb aquest valor comença a aparèixer al segle XVI, i a fer-ho amb regularitat més tardanament. Trobem verbs que expressen processos mentals, emocionals, i, fins i tot, ja al segle XVIII, processos meteorològics, i que demanen de nou un agent, malgrat que també poden aparèixer amb subjectes inanimats i amb processos no intencionals (Gavarró & Laca 2695):

n) Poro així com son pare es deixà de tacos i revessos i prengué el mig verb d'afluixar-li el ramalet (fes lo que vullgues!) es *posà* a plorar com una criatura (*Rondalla de rondalles*; 357, 37).

o) Fou la causa que, quant florí, tostems plovia, que no pogéram arbarjar los blats sinó molt poc, y après se *posà* a fer sol, que en lo mes de juny féu un gran axut (*Diari de Joan Guàrdia*; 111, 16).

Hi ha, doncs, diferències substancials entre dues construccions a priori molt semblants com ara [2.1] i [2.n]: en el primer cas el verb indica el pas d'un estat (no estar dinant) a un altre (estar dinant), mentre que en el segon el verb focalitza el moment inicial de l'acció, de manera que *posar* assoleix el valor de 'començar'.

Montserrat (158) analitza el pas de <venir en + substantiu> a la perífrasi de fase inicial <venir a + infinitiu>, amb la qual es poden establir alguns paral·lelismes, i arriba a la conclusió següent:

La construcció perifràstica és el resultat de la transformació de cadascun dels elements. Breument: el sentit de la perífrasi és la suma del sentit aspectual de venir, del sentit aspectual de l'infinitiu i també del contingut lèxic de l'infinitiu [...]. Tots ensems són el resultat d'una projecció significacional de conseqüències sintàctiques.

Gràficament, els valors que hem aplegat de *posar* són els que trobem sintetitzats en les figures 2 i 3:

¹⁶ Les perífrasis de fase inicial, com que denoten l'interval de començament d'una situació, modifiquen la constitució temporal primària de la situació a la qual s'apliquen: denoten la transició entre la inexistència i l'existència de la situació (Gavarró & Laca 2695).

Recibido: 23 de mayo de 2015

Aceptado: 4 de julio de 2015

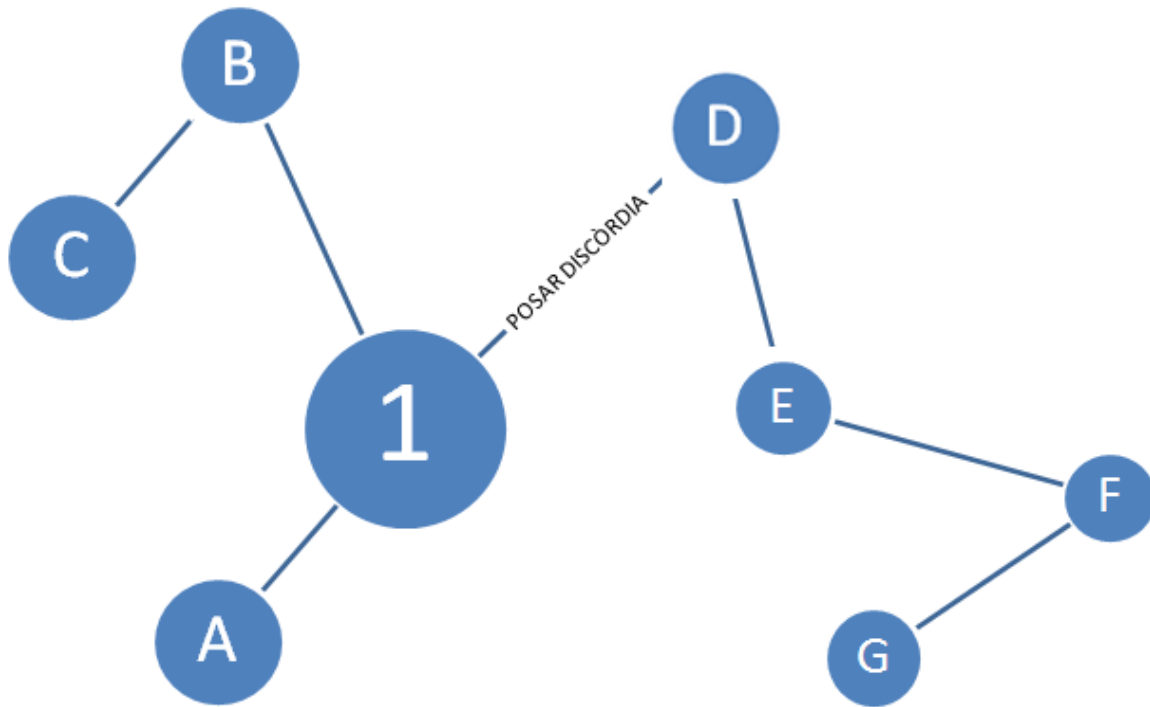

Figura 2. Esquema del significats de *posar 1* (PAUSARE)

1. PAUSARE
A. 'Posar-se un ocell en algun lloc'
B. 'Descansar'
C. 'Pernoctar, passar nit'

D. 'Posar pau'
E. 'Acordar-se amb algú'
F. 'Establir, convenir'
G. 'Suposar'

Recibido: 23 de mayo de 2015

Aceptado: 4 de julio de 2015

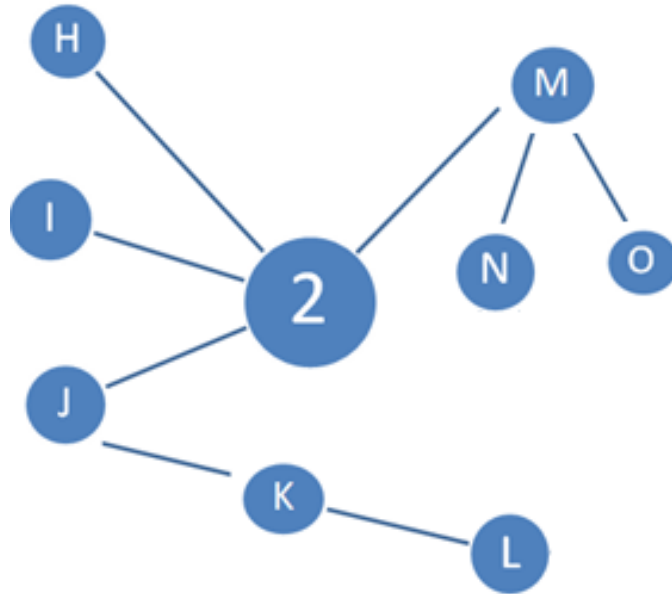

Figura 3. Esquema dels significats de *posar* 2

- 2. 'Fer estar una cosa on no era'
- H. 'Fer tocar una part del cos amb alguna superfície'
- I. 'Fer estar algú en un lloc on no era'
- J. 'Exposar'
- K. 'Divulgar, informar'
- L. 'Imposar'
- M. 'Canvi d'estat'
- N. 'Atribuir Déu una qualitat'
- O. Valor incoatiu

3. CONCLUSIÓ

Diferenciem dos nuclis semàntics que originen la resta de significats de *posar*. D'una banda, els provinents de l'ètim llatí PAUSARE 'cessar, aturar alguna cosa', i d'una altra, tots aquells que *posar* assimilà en llatí tardà provinents del llatí PŌNĒRE. Tot i que el significat primer no ha perviscut, sí que en queden recialles que, fins i tot, en alguns casos, fan necessària la reanàlisi d'algunes construccions. Gràcies a les ocurrencies recuperades pel CIMTAC, hem pogut observar que el segle XIV suposa un punt d'inflexió pel que fa a la freqüència amb què apareixen dos verbs semànticament semblants com ara *posar* i *metre*, i que és al XV quan el primer s'imposa de manera definitiva. Finalment, hem pogut constatar que *posar* experimenta un procés de gramaticalització important durant aquest període pel qual ja no el trobem amb un significat ple, sinó com a verb lleuger en construccions semàntiques amb diferents valors aspectuals.

Obres citades

- Brandt, Per Aege. *Spaces, Domains, and Meaning: Essays in Cognitive Semiotics*. Bern: Peter Lang, 2004.
- CIMTAC = Martines, Josep & Martines, Vicent dirs. *Corpus Informatitzat Multilingüe de Textos Antics i Contemporanis*.
- DCECH = Coromines, Joan & Pascual, José Antonio. *Diccionario Crítico Etimológico Castellano e Hispánico*. Vol. 4. Madrid: Gredos, 1981.
- DCVB = Alcover, Antoni Maria & Francesc de Borja Moll. *Diccionari Català-Valencià-Balear*. Palma de Mallorca: Moll, 1985.
- DDLC = *Diccionari descriptiu de la llengua catalana*, Institut d'Estudis Catalans, 1985. <http://dcc.iec.cat/ddlc/index.asp>.
- DDuCange = Du Cange, *CGlossarium mediæ et infimæ latinitatis*, París. 1883-1887. <http://ducange.enc.sorbonne.fr/doc/dia/>.
- DFaraudo = Faraudo de Saint-Germain, Lluís (en construcció), *Vocabulari de la Llengua Catalana Medieval de Lluís Faraudo de Saint-Germain*, Institut d'Estudis Catalans. <http://www.iec.cat/faraudo/default.asp#top>
- DGodefroy = Godefroy, F. *Dictionnaire de l'ancienne langue française et de tous ses dialectes du IXe au XVe siècle*, París. 1880-1902. <http://www.micmap.org/dicfro/>
- DIEC2 = Institut d'Estudis Catalans, *Diccionari de la Llengua Catalana*, Barcelona: Edicions 62 / Enciclopèdia Catalana. 2007.
- Fauconnier, Gilles & Mark Turner. "Conceptual Integration Networks." *Cognitive Science* 22 (1998): 133-87.
- . *The Way We Think: Conceptual Blending and the Mind's Hidden Complexities*, Nova York: Basic Books, 2002.

JAUME PONS CONCA

Estructura semàntica i gramaticalització del verb posar durant el segle XV

In:

ANTONIO CORTIJO OCAÑA & ENRIC MALLORQUÍ-RUSCALLEDA, Eds.

Catalan Diachronic and Corpus Linguistics

Studia Iberica et Americana

Year 2 – Dec. 2015 Ebook/Monograph, 2

ISSN: 2327-4751

eISSN: 2327-476X

Recibido: 23 de mayo de 2015

Aceptado: 4 de julio de 2015

- Gavarró, Anna & Laca, Brenda. “Les perífrasis temporals, aspectuals i modals.” *Gramàtica del català contemporani*. Joan Solà, Maria Rosa Lloret, Joan Mascaró & Manuel Pérez Saldanya eds. Barcelona: Empúries, 2002. 2663-2726.
- Geeraerts, Dirk. *Diachronic Prototype Semantics: a Contribution to Historical Lexicology*, Oxford: Clarendon P, 1997.
- . *Theories of Lexical Semantics*. Oxford: Oxford UP, 2010.
- Martines, Josep. “L’expressió de les emocions i la creativitat lèxica: *estimar* ‘amar’, entre l’eufemisme i la metàfora cultural.” *Actas del VIII Congreso Internacional de la Asociación Hispánica de Literatura Medieval*. Margarita Freixa & Silvia Iriso eds. Santander: Universidad Internacional Menéndez Pelayo/Gobierno de Cantabria, 2000. 115-33.
- Martines, Vicent & Sánchez, Elena. “L’ISIC-IVITRA i el metacòrpus CIMTAC. Noves aportacions a la Lingüística de Corpus.” *Estudis Romànics* 10 (2014): 423-36.
- Montserrat Buendía, Sandra. “<Venir a + substantiu> / <venir a + infinitiu> en català: el límit del concepte de perífrasi”. *Verbalperiphrasen in den (ibero)romanischen Sprachen, Perífrasis verbals en les llengües (ibero-)romàniques/Perífrasis verbales en las lenguas (ibero-)románicas*. Claus Pusch & Andreas Wesch eds., Beiheft 9, 2003.147-60.
- Pérez Saldanya, Manuel. “Les relacions temporals i aspectuals”. *Gramàtica del català contemporani*. Eds. Joan Solà, Maria Rosa Lloret, Joan Mascaró & Manuel Pérez Saldanya. Barcelona: Empúries, 2002. 2571-2664.
- Traugott, Elizabeth & Dasher, Richard. *Regularity in Semantic Change*, Cambridge: Cambridge UP, 2002.